

v.l.n.r.: Marcel Nusselein, Sander de Jonge, Christian Nueboer

Hoofdgreenkeeper Christian Nueboer: 'In elke halfverharding komt onkruid voor, maar bij dit pad hebben we nog niet hoeven ingrijpen'

De greenkeepers op GC Zeewolde hebben zelf al hun paden gerenoveerd en zijn blij met het resultaat

GC Zeewolde heeft gedurende de afgelopen twee jaar al zijn paden, met een lengte van in totaal 10 km, met de halfverharding Noorse Bestone 0/8 mm gerenoveerd. Er blijken meerdere banen op deze halfverharding over te stappen. Vakblad Greenkeeper neemt een kijkje in Zeewolde.

Auteur: Santi Raats

6 min. leestijd

ACHTERGROND

Leverancier Graniet Import Benelux BV had in 2015 een pilot laten uitvoeren op GC Zeewolde, zodat de greenkeepers er ervaring mee konden opdoen. Ook bood deze marktpartij dit jaar een pilot aan bij golfbaan Welderen in Elst. Inmiddels wordt daar zo'n 2,8 km aan paden aangelegd met Bestone 0/8 mm. Sterker nog, op het moment van het interview op Zeewolde met Nueboer, De Jonge en Nusselein, begin november, komt Dirk Jan Vink, de eigenaar van Welderen, met een aanhangwagen in eigen persoon de padenslee lenen waarmee de greenkeepers van Zeewolde hun paden hebben gerenoveerd.

Toepassing

Bestone 0/8 mm wordt volgens Nusselein al jaren toegepast voor schouw- en inspectiepaden langs de Nederlandse en Belgische spoorwegen. 'Omdat het product daar zijn kwaliteit heeft bewezen, zetten we het breder in de markt in, dus ook op golfbanen, in parken en buitengebieden.'

Volgens de jongste hoofdgreenkeeper van Nederland en genomineerde Greenkeeper of the Year Christian Nueboer is deze halfverharding een goede oplossing: 'De grijsgroene kleur valt niet teveel op in het landschap en geeft een rustige uitstraling, in tegenstelling tot de gele Nobre Cál-halfverharding die we hiervoor hadden. Het materiaal zet zich goed en kan gemotoriseerd verkeer prima aan. Alle andere belasting, zoals karren en handcarts, is dan vanzelfsprekend geen enkel probleem. We zouden dit materiaal later ook makkelijk kunnen hergebruiken, want je hoeft het niet te breken; de stenen zijn niet hydraulisch via een bindend materiaal aan elkaar verbonden. En omdat het 100 procent natuursteen is, hoeven we het bij hergebruik niet te laten testen op uitloging. Andere materialen voor paden zijn vaak zo hard dat je er niets meer mee zou kunnen. Bestone 0/8 mm is goedkoper dan asfalt of andere halfverhardingen, omdat je het zelf kunt aanleggen.' Zijn secondant Sander de Jonge plaatst daar duidelijke kanttekeningen bij: 'Je moet het aanleggen onder de juiste weersomstandigheden (niet te nat en niet te droog) en op de juiste manier. Ook willen golfers gewoon kunnen doorspelen. Er komt best dus best wat bij kijken.'

Zelfontwikkelde padenslee

Met een zelf ontworpen geleidebak en kieper hebben Nueboer en assistent-hoofdgreenkeeper De Jonge de halfverharding opgebracht. Nueboer: 'We hebben de klus geklaard met een eigen kiepaanhanger met daarachter een padenslee. Die hebben we zelf gemaakt, onder meer vanwege de juiste

afstelling. Als een pad nieuw wordt aangelegd zonder fundering, is het raadzaam een laag van 10 cm aan te leggen. Maar wij gebruiken de oude Nobre Cál die er al ligt als fundering en kunnen daarvoor volstaan met een laagje van 4 cm Bestone 0/8 mm. Een padenslee is sowieso efficiënter om Bestone-paden op de golfbaan aan te leggen dan een asfaltspreidmachine. Een asfaltspreidmachine moet je met een shovel vullen en dat levert veel rijbewegingen op. Ook geeft zo'n machine meer baanbelasting omdat hij zwaarder is en het is duurder om hem te huren. De voorttrekkende beweging van de kiepaanhanger neemt de slee mee (de zelf ontworpen geleidebak, red.). Tegelijkertijd kiept de kieper omhoog en het materiaal valt in de trechter van de padenslee. Door een vaste instelling op de slee komt het Bestone 0/8 mm in een gelijkmatige laag te liggen. In ons geval is dat een laag van 4 centimeter. Een mes dat we zelf tonrond hebben geslepen en dat in de padenslee ligt, trekt het mooie wegprofiel in het neergevallen Bestone® 0/8 mm. Na het leggen hebben we het pad in drie banen afgewalst om het verder te verdichten. Voor het walsen hebben we een klein walsje gehuurd. Alle werkzaamheden hebben we in een treintje uitgevoerd. Dat liep gesmeerd.'

Niet te nat, niet te droog

De Jonge wijdt verder uit over de weersomstandigheden die hij zonet aanstipte: 'Tijdens de aanleg is een vochtpercentage van 6 procent in het materiaal nodig. Het weer moet dus niet te nat, maar ook niet te droog zijn. Het materiaal is in het voorjaar geleverd, zodat we er zeker van waren dat er regenwater door de materiaalbult heen zou lopen. Het materiaal voelt daarna een beetje plakkerig aan en is goed op te pakken. Bij de aanleg worden je handen door de plakkerigheid dan ook flink vies, maar dan weet je dat je goed bezig bent.' Na het walsen hebben Nueboer en De Jonge de aangelegde paden goed laten uitharden. Dat is belangrijk, volgens De Jonge: 'Zo kan het water in het materiaal dalen. Daarmee kan ook de fijne fractie dalen, waardoor het materiaal zich goed gaat zetten. Met de zomer nog voor ons hebben we er alles aan gedaan om de Bestone 0/8 mm zo goed mogelijk te laten uitharden. Als we de paden in de winter hadden aangelegd, was de ondergrond te zacht geweest en waren ze slechter uitgeharden. Zeker op plekken waar nooit eerder een pad is aangelegd, loop je in het koude en natte seizoen het risico dat de grond inklinkt door betreding. Dan is het pad daarna lastig goed te houden. Maar de paden moeten juist goed tegen natte omstandigheden kunnen; ze zijn bedoeld voor de karren en handcarts als het gras te nat is.' Spelers hebben al

HERKOMST

De grijsgroene halfverharding komt uit Noorwegen, uit de Bremanger-steengroeve, net als Graniet Import Benelux BV een onderdeel van Bontrup. Marcel Nusselein van Graniet Import Benelux: 'Bij de Bremanger Quarry, ook wel de 'de Groene Groeve' genoemd, benutten we de zwaartekracht tijdens het winningsproces optimaal, waardoor de stenen op een energieneutrale manier breken en groene elektriciteit opwekken. Dat gebeurt allemaal volledig uit het zicht, binnen in de berg. We besparen op brandstof door de modernste dumptrucks korte en uitsluitend horizontale afstanden te laten rijden. Wanneer het gesteente met ons schip, de Jeoman Bontrup, aankomt bij onze productielocatie in Antwerpen, zeven we het materiaal tot een homogeen product. Vanuit Antwerpen wordt het weer naar onze klanten gebracht. In Amsterdam hebben we eveneens een depot met Bestone 0/8 mm.'

Hoofdgreenkeeper Nueboer: 'De paden zijn goed vlak en worden als comfortabel voor de handicarts ervaren.'

te kennen gegeven dat ze blij zijn met de nieuwe paden. Nueboer: 'De paden zijn goed vlak en worden als comfortabel voor de handicarts ervaren.'

Vastheid van het materiaal

Marcel Nusselein van Graniet Import Benelux BV voegt er nog aan toe over het zettingsproces: 'Regenval zorgt er later voor dat het fijne deel zich verweeft met de rest van het materiaal.' Anderzijds verpapt Bestone 0/8 mm niet onder invloed van regenachtig weer, volgens Nueboer en De Jonge: 'We merken dat het materiaal goed is gezeefd. Normaal gesproken kunnen fijnere fractiedelen

papperig worden, vooral bij materialen op kalkbasis zoals schelpenpaden, of enorm opstuiven in de zomer. Dat zien we bij Bestone 0/8 mm niet gebeuren. Ook nemen onze kooimaaiers geen steentjes mee de green op, als ze over de halfverharding hebben gereden. Op de tee ligt weleens een steentje, maar met andere materialen liepen we veel meer de tees en greens op. Soms zag je overal voetstappen. Ook hadden we last van uitspoeling van delen van het pad door een bepaalde hellingshoek, zoals die bij hole 9 bij de tee en bij het bruggetje bij hole 5. Of we hadden last van opdooi aan de banden, waardoor we stukken uit de paden

reden. Dat is allemaal verleden tijd. We rijden nu met allerlei materieel over de paden, vegen ze met stalen borstels en rijden soms op de kanten van de paden, maar het pad toont zich sterk en blijft intact.'

Streng norm

Nusselein legt kort uit: 'Graniet Import Benelux levert Bestone 0/8 mm aan het spoor en daar gelden strenge normen voor de diverse steenfracties. De homogene kwaliteit komt ook doordat de berg in Noorwegen geen stoorlagen bevat. Bestone 0/8 mm is een split en heeft dus hoekige vormen, die meer stabiliteit geven aan het materiaal. Bestone is geschikter voor paden die betreden worden met machines en karren.

Onkruid

Volgens Graniet Import Benelux hoeft men bij Bestone 0/8 mm niet in te grijpen tegen onkruid. Nusselein is de eerste die daarop reageert: 'Natuurlijk bestaat er geen enkel halfverhardingsmateriaal waar geen onkruid tussen komt. Maar bij Bestone 0/8 mm is dat wel heel weinig. Het bevat geen organische materialen die de kieming van onkruid stimuleren.' De Jonge knikt en zegt dat men op GC Zeewolde nog niet heeft hoeven ingrijpen. 'In Bestone 0/8 mm groeit wat gras. Dat is deels te wijten aan de aanleg, waarbij we wellicht niet genoeg van de ondergrond hebben afgeschraapt voordat de Bestone eroverheen werd gelegd. In de ondergrond zullen nog wat grasplanten gezeten hebben. Hier komt echter weinig tot niets van boven het pad uit. Het probleem zit hem meer in de zaadjes die op het pad terechtkomen en zich daar kunnen vestigen. Maar we hebben wel minder onkruid dan voorheen op onze halfverharde paden. Bestone 0/8 mm is harder en droger dan Nobre Cál-halfverharding. Hierdoor is er minder kans dat er iets in gaat zitten dat kan gaan kiemen.'

Onderhoud

Herstelwerkzaamheden kosten volgens De Jonge ook niet veel tijd: 'Kuilen waarin het water blijft staan, zijn makkelijk te herstellen. We hoeven dan maar een of twee scheppen Bestone 0/8 mm erop te werpen en aan te rijden. Het blijft vervolgens goed liggen en sluit ook goed aan bij het al aanwezige materiaal, aangezien het een natuurproduct is.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Greenkeeper.nl/artikel.asp?id=9-7194